

XIX a. Vilniaus ekonomika, palyginti su kitais Europos miestais, buvo gerokai atsilikusi. Tačiau kaip tik todėl miestas išvengė didelio masto statybų bangos, visos naujovės buvo priimtos atsargiai, derinant jas su savosiomis tradicijomis, tad natūralu, jog miestas įgijo savitų kaimo bruožų. Tai padarė įtaką ir profesionaliajai architektūrai – XIX a. ir XX a. pradžioje imta statyti miesto vilas – sodybas primenančius mūrinius ir medinius namus, išsaugojusius bajorų dvarelių planavimo tradicijas. Vienas geriausių šį laikotarpį atspindinčių pastatų yra Petro Vileišio rūmų ansamblis dabartiniame Vilniaus Antakalnio rajone.

Vaizdingame sklype ant pietinio Neries kranto žymus tautinio atgimimo veikėjas, inžinierius Petras Vileišis 1904–1906 m. pasistatė dviauksčius rūmus, atlikusius gyvenamojo pastato vaidmenį, trijų aukštų namą, skirtą visuomeniniams tikslams (jame buvo įkurta „Vilniaus žinių“ redakcija ir spaustuvė, surengta pirmoji lietuvių dailės paroda), ūkinį pastatą, kuriame buvo arklidės, arklinininko butas, skalbykla ir ledainė. Visas sklypas aptvertas puošnia tvora. Per Pirmąjį pasaulinį karą, P. Vileišiui pasitraukus į Kaukazą, ir vėliau, po jo mirties (1926 m.), rūmai atiteko dukrai Elenai Vileišytei, kuri 1931 m. juos pardavė Lietuvių mokslo draugijai. Nuo 1941 m. pastatai priklausė Lietuvos TSR mokslų akademijai, o nuo 1952 m. – Lietuvių kalbos ir literatūros institutui. 2004–2006 m. ansamblį restauravo UAB „Archinova“, o visus vidaus ir išorės darbus atliko IĮ „Nivara“.

P. Vileišio rūmai nustebino Vilnių

Ansamblį projektavęs architektas Augustas Kleinas iš pradžių buvo paruošęs du projekto variantus: neoklasicistinį ir neobarokinį. Tačiau Šv. Petro ir Povilo bažnyčios kaimynystė lėmė, kad statybas techniškai prižiūrėjęs P. Vileišis pasirinko neobaroko stilių. Rūmų – pagrindinio ansamblio pastato – apartamentai išdėstyti per du aukštus. Pirmame, šalia holo, įrengtas šeimininko kabinetas ir laukiama-

sis, toliau – nedidelis vestibulis su reprezentatyviais laiptais į viršų, greta jo išdėstyti du salonai, valgomasis ir serviravimo patalpa. Virtuvė suplanuota pusrūsyje, o viršutinis aukštas buvo skirtas poilsiui. Anot restauraciją atlikusios architektės Aušros Gvildienės, tuo laikotarpiu ansamblis buvo labai pažangus, kadangi statant jį buvo naudojamos naujausios technologijos: perdangos padarytos iš metalo ir monolito, nors visur kitur buvo naudojamas vien medis. Senujų vilniečių liudijimu, kalkės buvo skiedžiamos ne vandeniui, o separuotu pienu. Pamatams naudoti akmenys užsakyti ir nutašyti Suomijoje. Tradiciniai plytiniai dūmtraukiai pakeisti variniais, nerūdijančiais vamzdžiais. Visi trys pastatai buvo aprūpinti elektra, įvestas vanduo ir įrengta kanalizacija su biologiniu filtru. Ponia Vileišienė viena pirmųjų mieste turėjo asmeninę vonią.

Nors pats P. Vileišis gyveno aristokratiškai, tačiau nedidelės rūmų patalpos nepriminė didikų rezidencijos. Siekis reprezentuoti atsispindi nebet dekoru elementuose, kur vyrauja secesijos, neorenesanso ir rokoko stiliai. Puošnumu išsiskyrė vestibulyje kabantis įrankių fabriko „Vilija“ pagamintas sietynas, ksenoniniai lubų plafonai, durų apvadai, šviestuvai ir spalvotų (baltų, melsvų, žalių, rusvų ir auksinių tonų), iš Olandijos parsistutų koklių krosnys. Anot architektės A. Gvildienės, 1985–1986 m. buvo atlikta viena rimtesnių restauracijų, kurios metu nustatyta, kad rūmai la-

bai gerai išlikę. Atlikus polichrominius tyrimus (architektūriniais ir polichrominiams tyrimams vadovavo architektė Irena Staniūnienė), buvo rastos ir tikrosios spalvos. „Restauruodami lubas pakeitėme tik plokštumas, o visus apvadus, gipso lipdinius palikome tokius pačius, nes jų restauravimo lygis labai aukštas. Ką nors keisti buvo paprasčiausiai netikslinga“, – sako architektė.

Pagarba architektūrai gali būti išreikšta ir dažant

Restauruojant šiuos rūmus, A. Gvildienės teigimu, sudėtingiausia buvo surasti ir prie visų esamų spalvų priderinti naujus atspalvius, nes senosios spalvos anksčiau buvo išgautos kone rankiniu būdu. Čia labai pravertė UAB „Caparol Lietuva“ specialistai, ansamblui parinkę dažus „Sylitol“. Pradėjus naudoti skystąjį stiklą, kvarcinį smėlį ir pigmentus, maždaug prieš šimtą metų atsirado silikatinų dažų technologija. Intensyviai tiriant programą „Sylitol“, buvo sukurti labai patvarūs, vieno komponento silikatiniai fasadiniai dažai, kuriems būdingas išskirtinis atsparumas oro veiksmams ir patvarumas. Naudojant dažus „Sylitol“ išspręsta įvairių statybų ir paminklosaugos užduočių. Šiais dažais buvo atnaujinti Brandenburgo vartai Potsdame (Vokietija), Švenčionių bažnyčia, Vilniaus M. K. Čiurlonio menų gimnazija ir kt.

Visą P. Vileišio rūmų ansamblio dažymo procesą prižiūrėjęs UAB „Caparol Lietuva“ technologas Gintautas Barzdaitis pasakojo, kad seno objekto tinkas, turintis daug kalkių, reikalauja ypatingos dangos, ji tiesiog privalo būti difuziška (laidi H₂O garams ir CO₂), patvari, tvirta ir atspari vandeniui. Perdažant ansamblio fasadus, pirmiausia buvo naudojamas bespalvis silikatinis gruntas „Sylitol-Konzentrat“, skirtas gruntuoti ir sutvirtinti mineraliniams pagrindams, taip pat tinkantis įgėriui suvienodinti, po to naudoti kiti „Sylitol“ grupės gaminiai.

Dengiant fasadinius paviršius dažnai tenka atlikti ir nenumatytų darbų – reikia išlyginti netolygiai užtinkuotas sienas, kitus nelygumus, taip pat užtaisyti smulkius plyšius. Atsižvelgiant į tai, kaip tarpinis sluoksnis buvo parinkta užpildanti fasadinė danga „Sylitol-Compact“ – gruntiniai silikatiniai dažai su kvarciniu smėliu užpildu, išvaizda labai panašūs į mineralinius dažus, kuriais seniau buvo dažomi fasadai. Dažai gražiai ir greitai užpildė visokius nelygumus ir įtrūkius. Kaip galutinis sluoksnis naudoti bet kuriam objektui tinkantys „Sylitol-Finish“ – silikatiniai dažai, skirti spalvinti spalvinimo mašinomis „ColorExpress“, mineraliniams tinkams ir dažytiems paviršiams padengti spalvotais, matiniais, geros dengiamos gebos sluoksniais.

Tikrąją spalvą atskleidė tyrimai

Restauruojant gatvės korpusą, kuris, palyginti su rūmais, išlikęs gan prastai, buvo atlikti visi tyrimai, kurių metu paaiškėjo tikroji pastato spalva: centriniai rūmai dažyti gelsvai su auksu atspalviu, o gatvės korpusas visai kitoks – rusvas. Tačiau archyvuose suradus medžiagą paaiškėjo, kad dalis tų spalvų yra tiek viename, tiek kitame korpuse. Vadinas, kažkada tos spalvos buvo pakeistos, o dabar reikėjo jas sugražinti. Todėl tik dabar pastatas atgavo buvusį savo vaizdą.

Dažymo procesas išsiskyrė tuo, kad viskas buvo dažoma ne šiuolaikiniais vole-

Vienas iš Vileišio rūmų ansamblio fasadų prieš restauraciją. 1985 m. nuotraukos pagrindu buvo atlikti fasadų dažymo darbų sprendiniai

lais, o teptukais, tiesiog šepėčiais įtrinami dažai – taip išgautas senovinis vaizdas. Seni dažų sluoksniai buvo nuimami tik ten, kur blogai laikėsi. G. Barzdaitis tikino, kad sąveikos su senais dažais pavyko išvengti dėl geros P. Vileišio rūmų būklės. Kitaip nei daugelis labai sugadintų senamiesčio fasadų, čia nebuvo jokių cementinių glaistų, netinkamų dažų, sienos tiesiog dažytos mineraliniais dažais, tik vietomis jie buvo nusilupę ar nusiplovę. Tačiau viso dažymo proceso metu reikėjo saugotis didelių temperatūros svyravimų, o mūsų klimato sąlygomis tai tikrai nelengva užduotis.

Kalbėdamas apie rūmų ansamblio fasadus, UAB „Caparol Lietuva“ technologas G. Barzdaitis nurodė, kad gipso lipdiniai fasade turi būti apdoroti specialiu gruntu, kadangi į gipsą vandeniniai impregnantai praktiškai nesigeria. Dėl to pasirinktas silikoninis impregnantas „AmphiSilan Grundfestiger“ – tai specialus organiniais tirpikliais skiedžiamas gruntas, kuris yra lengvesnis už vandenį ir gali prasiskverbti į gipsinį paviršius ir jį sustiprinti bei impregnuoti.

Rūmų sienos slėpė reikšmingus dokumentus

Paklausta, su kokiais dar sunkumais atliekant restauracijos darbus teko susidurti,

architektė A. Gvildienė nedvejodama įvardijo, kad pagrindinė ansamblio problema yra netinkama pastato paskirtis. Anot jos, tai galėtų būti reprezentaciniai rūmai ar ambasada, o dabar čia institutas ir reikia specifinių patalpų, tokių kaip archyvai, todėl esamos rūmų patalpos turėjo būti pritaikytos. „Pasinaudojome senomis vonios patalpomis, kurios buvo panaikintos dar sovietmečiu, todėl išvengėme drastiškos intervencijos, kurios metu galėjo smarkiai nukentėti puošybos elementai. Tačiau kita vertus galima teigti, kad pastatai taip puikiai išsilaikė dėl to, kad visą laiką buvo vienose rankose.“

Be to, šios restauracijos metu buvo ir nenumatytų įvykių: naudojant specialią aparatūrą rūmų sienoje buvo aptikti Lietuvos istorijai reikšmingi dokumentai, tarp jų ir Jono Basanavičiaus pasas.

UAB „Caparol Lietuva“
Kirtimų g. 41, LT-02244 Vilnius,
tel. (8 5) 260 2014, 260 2015,
faks. (8 5) 263 9284,
el. paštas info@caparol.lt,
svetainė www.caparol.lt.

